

Складні випадки відмінювання іменників

Як зорієнтуватися в складних випадках відмінювання іменників, опановуючи матеріали Всеукраїнської школи онлайн? *

Відмін-ки	I відміна		II відміна		III відміна		IV відміна	
	однина	множи-на	однина	множи-на	однина	множи-на	однина	множи-на
Н. в.	поділ на відміни – урок 12							
Р. в.		урок 16	уроки 13, 14 (іменники на -р)	урок 16		урок 16		урок 16
Д. в.			урок 16	урок 16				
З. в.			урок 16	урок 16				
О. в.	урок 12		урок 16	урок 16	урок 10	урок 16		
М. в.			урок 16	урок 16				
Кл. в.	урок 14							

* — якщо у вас виникають запитання щодо відмінків, не представлених у межах матеріалів для 10 класу, для повторення можна скористатися матеріалами 6–7 класів.

Іменники I відміни

Родовий відмінок множини

У родовому відмінку множини іменники I відміни мають нульове закінчення та закінчення -ей, -ів:

1) **нульове** закінчення (більшість іменників):

бур	бризок	суконь
вільх	калош	мітел
гланд	панчіх	гривень
ігор	підошв	шабель
вафель	поверхонь	

Паралельні форми:

воєн і війн
сосон і сосен
ВИгід (від ВИгода) і вигОд (вигОда)
мам і мамів
баб і бабів
губ і губів
легень і легенів
лук і луків

2) закінчення **-ів (-їв)**:

ніздрів, суддів, гайдамаків, старостів (але старост у значенні керівних осіб);

3) закінчення **-ей**:

мишей, свиней, сімей, статей, попадей.

Іменники II відміни

Родовий відмінок множини

У родовому відмінку множини іменники II відміни мають такі закінчення:

1) **-ів (-їв)** – іменники чоловічого роду:

Одиниці вимірювання	Назви людей	Назви овочів і фруктів
грамів кілограмів вольтів центнерів ватів і ват кіловатів і кіловат	партизанів татів солдатів грузинів осетинів русинів лезгинів	апельсинів мандаринів помідорів баклажанів

та деякі іменники середнього роду: морів, полів (і піль), іклів, відкриттів, подвір'їв, верхів'їв, життів, почуттів, сузір'їв.

2) **нульове** закінчення:

Іменники чоловічого роду, які в Н.в. множини втрачають суфікс -ин-:	Іменники середнього роду:

болгарин – болгари – болгар боярин – бояри – бояр галичанин – галичани – галичан громадянин – громадяни – громадян заробітчанин – заробітчани – заробітчан	облич узбереж роздоріж узлісь ден (дно) вух пліч та плечей

Залежно від значення: чоловік (осіб) і чоловіків (осіб лише чоловічої статі).

Закінчення множинних іменників

1. Нульове: канікул, воріт, ножиць, Альп, Апеннін, Карпат.
2. Закінчення **-ів**: окулярів, джинсів, консервів, граблів (або грабель), шароварів (або шаровар), шортів.
3. Закінчення **-ей**: гастролей, грошей, дверей, сіней.

Давальний відмінок однини

Іменники чоловічого роду II відміни в давальному відмінку мають паралельні закінчення: **-ові, -еві (-єві)** та **-у (-ю)**. Якщо кілька таких іменників стоять поряд, то бажано вживати різні форми: Петренку **у** Сергі**єві** Олексійович**у**, друг**ові** Семен**у**.

Знахідний відмінок однини

З. в. одн. (назви істот) = Р. в. одн.: брата, друга.

З. в. одн. (назви неістот) = Н. в. одн.: викопати колодязь.

Деякі іменники мають паралельні форми:

написав лист і листа
купив ніж і ножа
посадив дуб і дуба
поранив палець і пальця

взяв олівець і олівця
поставив стілець і стільця
дав карбованець і карбованця

Назви **тварин** у знахідному відмінку мають паралельні форми:

овець і вівці
корів і корови
волів і воли
коней і коні

свиней і свині
каченят і каченята
ягнят і ягнята
гусят і гусята

Орудний відмінок однини

Група	Закінчення	Приклади
тверда	-ом	капіляром, доларом, панциром, столяром
м'яка та мішана	-ем (-єм)	пустирем, шахтарем, школярем, якорем, краєм, алюмінієм

Але звірі, комарі, пазурі (пазури) – звіром, комаром, пазуром / маляром і малярем (залежно від значення)

Орудний відмінок множини

У множині деякі іменники I, II, III відмін та множинні іменники мають паралельні форми:

сльозами / слізьми
свинями / свиньми
гостями / гістьми
конями / кіньми
колінами / коліньми
крилами / крильми
колесами / колісьми
костями / кістьми
воротами / ворітьми
грошима / грішми
дверима / дверми
санями / саньми
штанами / штаньми

Зверніть увагу! Очима, плечима (а не очами, плечами).

Місцевий відмінок однини

закінчення -у (-ю) або -і залежить від	
наголосу	прийменника
на бокУ / на боЦі	на вікні / по вікну
на мостУ / на моСті	на кордоні / по кордону
на торгУ / на тоРзі	на столі / по столу
у краю / у краї	на подвір'ї / по подвір'ю
у раЮ / у раї	у селі / по селу

Паралельні форми з прийменником **по**: по Дніпру / по Дніпрі, по лісу / по лісі, по місту / по місті, по селу / по селі, по тілу / по тілі.

Місцевий відмінок множини

Іменники всіх відмін у місцевому відмінку множини мають закінчення **-ах (-ях)**: по полях, по лісах, по містах, на воротах (воротях), на штанах (штанах).

Теоретичний матеріал узагальнено за матеріалами:

- Український правопис / НАН України; Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні; Інститут української мови. – К.: Наукова думка, 2019. – 392 с.
- Коваленко О. В. Підготовка до тестування з української мови для старшокласників та абітурієнтів / О. В. Коваленко. — К.: вид-ць СПД ФО Поляков, 2013. — 82 с.
- Хворостяний І. Г. Українська мова: лайфхаки / І. Г. Хворостяний. — Харків : Вид-во «Ранок», 2019. — 288 с.

Практичні завдання

Завдання 1. Утворіть родовий відмінок множини від іменників:

гроші —
ворота —
діти —
відкриття —
подорожі —
сльози —
матеріали —
граблі —
тіні —
відомості —
кияни —
татари —
шорти —

Завдання 2. Утворіть орудний відмінок множини від іменників:

гості —
коні —
коліна —
ворота —
двері —
гроші —
свині —
ювіляри —

пастки —
чоловіки —
кістки —
футляри —

Рекомендовані джерела

1. О. Авраменко. Українська мова (рівень стандарту): підручн. для 10 кл. закл. заг. сер. освіти. 2018
2. Коваленко О. В. Підготовка до тестування з української мови для старшокласників та абітурієнтів. 2013
3. Український правопис. 2019
4. І. Хворостяний. Українська мова: лайфхаки. 2019